

УДК 76.012 (477.87)

КУРТАН С. І.,
 викладач Закарпатського
 художнього інституту,
 м. Мукачеве, Україна

**ШЛЯХИ ТВОРЧОГО
 СТАНОВЛЕННЯ ПЕРШИХ ВИПУСКНИКІВ
 ЗАКАРПАТСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ІНСТИТУТУ
 ВІДДІЛЕННЯ «ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ»,
 ЩО ЗДОБУЛИ СТУПІНЬ «СПЕЦІАЛІСТ»**

Куртан С. І. Шляхи творчого становлення перших випускників Закарпатського художнього інституту відділення «Графічного дизайну», що здобули ступінь «Спеціаліст». У статті досліджується шлях творчого становлення перших випускників ЗХІ, що здобули дипломи освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» відділу «Графічний дизайн». Дається перелік тем та описовий аналіз дипломних робіт випускників.

Ключові слова: графічний дизайн, випускники та педагоги ЗХІ, конкурси, закарпатські книжкові видавництва, студентська практика, працевлаштування.

Куртан С. И. Пути творческого становления первых выпускников Закарпатского художественного института отделения «Графический дизайн», получившие степень «Специалист». В статье исследуется путь творческого роста первых выпускников ЗХИ, получивших дипломы образовательно-квалификационного уровня «Специалист» отдела «Графический дизайн». Дается перечень тем и анализ дипломных работ выпускников.

Ключевые слова: графический дизайн, выпускники и педагоги ЗХИ, конкурсы, закарпатские книжные издательства, студенческая практика, трудоустройство.

Kurtan S. Creative ways of becoming the first graduates of the Transcarpathian Institute of Arts «Graphic Design» department with the «Specialist» degree. In the article the way of creative development of first graduates of Institute who have received diplomas of educational qualification of «Specialist» are examined. A list of topics and descriptive analysis of graduates are giving in the article.

Keywords: graphic design, graduates and teachers of TIA, competitions, Transcarpathian book publishers, students practice, employment.

Постановка проблеми. Серед перших започаткованих у 2004 році кафедр Закарпатського художнього інституту була кафедра дизайну. На момент свого десятиліття кафедра складається з таких відділів: «Графічний дизайн» (з 2004 р.), «Дизайн інтер'єру» (з 2008 р.), «Дизайн середовища» (з 2008 р.) та «WEB-дизайн» (з 2013 р.). У період з 2008 по 2014 рр. за спеціалізацією «Графічний дизайн» інститут підготував 78 бакалаврів та 63 спеціалісти (за стаціонарною формою навчання), а також – 73 бакалаври та спеціалістів заочного відділу [1]. З часів заснування й до сьогодні кафедра дизайну здійснює активну навчально-виховну, методичну, наукову і творчу роботу як серед професорсько-викладацького складу, так і серед студентів. Метою дослідження є аналіз десятирічної історії кафедри дизайну.

Виклад основного матеріалу. Із 2008 р. випускники Закарпатського художнього інституту вміло демонструють набуті знання та навички в сучасному мистецькому процесі. Захист перших дипломних робіт спеціалізації графічний дизайн на здобуття ступеня «Бакалавр», а згодом у 2009-у р. – на здобуття ступеня «Спеціаліст» відбувся під керівництвом художника-графіка, живописця, заслуженого художника України, члена Національної спілки художників України Надії Степанівни Пономаренко.

Педагог з багаторічним досвідом, викладач Коледжу мистецтв ім. А. Ерделі (з 1998 по 2004 рр.), доцент та перший завідувач кафедри дизайну ЗХІ (з 2004 по 2011 рр.) Н. С. Пономаренко одержала художню освіту в Українському поліграфічному інституті ім. І. Федорова на відділенні «Графіка» у м. Львові (1967-1972). Педагог з великої літери, фахівець у галузі книжкової графіки та дизайну завжди вміло знаходить індивідуальний підхід до студента [2: 100]. За 10 років роботи зі студентами ЗХІ Н. Пономаренко підготувала та видала методичні посібники: «Фірмовий стиль як система візуальної ідентифікації: методичні вказівки до вивчення дисципліни «Основи композиції», 2006 р.; «Методичне видання для занять з дисципліни «Проектування». Спеціалізація «Графічний дизайн» 2007 р.; «Пропедевтичний курс до дисципліни «Проектування». Спеціалізація «Графічний дизайн», 2007 р.; «Методичні вказівки до виконання дипломних проєктів освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр і спеціаліст. Методичне видання для занять з дисципліни «Дипломне проектування» 2011 р. (Пономаренко Н. С., Сопко О. І.).

Серед викладацького складу були фахівці-практики, які безпосередньо займалися графічним дизайном і є кваліфікованими спеціалістами в галузі книжкової графіки та дизайну друкованої продукції. Серед них викладачі спеціальних дисциплін, зокрема, «Шрифти та технологія друкованих видань» – Одарка Іванівна Сопко; «Графічні техніки» – Іван Іванович Небесник (мол.). Викладачі фахових та профільних дисциплін: Антон Михайлович Ковач – рисунок, живопис, Іван Дмитрович Маснюк – рисунок, Коляджин Омелян Михайлович – фото та фотосправа, Михайло Миколайович Михайлюк – пластична анатомія. Теоретичні дисципліни вели: про-

Іл. 1

Іл. 2

Іл. 3

Іл. 4

фесор, кандидат педагогічних наук, ректор ЗХІ Небесник Іван Іванович – культурологія, історія художньої освіти на Закарпатті; доцент, кандидат мистецтвознавства Михайло Васильович Приймич – кольорознавство, історія образотворчого мистецтва, заслужений працівник освіти України Марина Юріївна Кіак – авторське право, хімію для художників; Оксана Іванівна Гаврош – історія мистецтв за фахом, психологія реклами; кандидат педагогічних наук Іваньо Юрій Юрійович; кандидат історичних наук Міськов Іван Олексійович; доцент кандидат педагогічних наук, Аліна Володимирівна Волощук; Мирослава Павлівна Костюк; Анна Миколаївна Болдижар (Бокшан) та ін.

Усі ці викладачі є розробниками робочих планів та програм спецдисциплін, які підготовлені з урахуванням особливостей навчання у першому вищому художньому навчальному закладі на Закарпатті. Вибір тематики курсових та дипломних робіт розроблений провідними фахівцями на базі традицій закарпатської художньої школи.

Для фахового циклу спеціалізації графічний дизайн було започатковано дисципліни: дизайн проєктування, профмайстерність, основи композиції, технологія друкованих видань, шрифти та типографіка, фото та фотосправа, робота в графічних техніках, комп'ютерна графіка.

У процесі навчання та інтеграції студентів у культурно-мистецьке життя краю визначна роль належить конкурсам, фестивалям, виставкам та іншим мистецьким дійствам. Першим таким досвідом стала участь у щорічній студентській виставці «Травневі блукання» та обласних виставках, де активно брали участь Емма Тремба (Олексик), Інна Осадча, Корнелія Коляджин (Ілюк), Інга Ковалевська (Супрунюк), Світлана Куртан. У 2007 р., на запрошення художника-колекціонера Андрія Смолаки, студенти відділу графічний дизайн та живопис взяли участь у міжнародному студентському пленері «Пізнай свого сусіда» (м. Сніна, Словаччина). У тому ж 2007 році Корнелія Ілюк (Коляджин) взяла участь у Всеукраїнській виставці «Мальовнича Україна» з роботою «Весна» та стала членом молодіжної спілки художників 30 НСХУ.

Копітка робота давала перші вагомі результати. Так, у 2008 р. Корнелія Коляджин (Ілюк) стала переможницею першого міського конкурсу з комп'ютерної графіки «Веселковий монітор» та здобула перше місце у номінації «Я і світ» (м. Ужгород). На виставці «Графічне Закарпаття» (2008) була нагороджена дипломом за кращий твір у номінації «Книжкова графіка» Інна Осадча за твори «Нічні дзеркала». У тому ж році студенти ЗХІ вперше взяли участь у Всеукраїнській олімпіаді «Дизайн, 2008» (м. Запоріжжя), учасниками якої були Світлана Куртан та студенти молодших курсів.

На Всеукраїнському фестивалі молодих дизайнерів у 2008 р. свої курсові проєкти представили Світлана Куртан та Інга Супрунюк (Ковалевська), яка отримала другу премію за напрямом «Графічний дизайн і реклама» у номінації «Фірмовий стиль. Поліграфія». У 2009 р. ЗХІ вперше став учасником

престижного Міжнародного форуму «Дизайн – освіта», що проходив на базі Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Творчість закарпатських студентів була представлена дипломними проектами кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Наступні покоління студентів ЗХІ продовжують розширювати географію участі в науково-практичних конференціях, конкурсах як в Україні, так і за її межами. Серед них «Міжнародний конкурс наукових студентських робіт з актуальних проблем пакувальної індустрії» (м. Київ, з 2007 по 2013 рр.), Міжнародний конкурс студентських наукових робіт з поліграфії та видавничої справи «Молодь і поліграфія» (м. Львів, 2008 р.), Всеукраїнський конкурс політичного, соціального та культурологічного плаката «Свою Україну любіть...» (м. Львів, 2009 р.), Міжнародний фестиваль дизайну та реклами (м. Київ, 2008, 2012, 2013 рр.), Міжнародний форум «Дизайн – освіта» (м. Харків, ХДАДМ, 2009, 2011, 2013 рр.), III Всеукраїнське біенале студентського плаката (м. Київ, 2013 р.) та інші.

Аналізуючи досягнення кафедри дизайну на прикладі відділу «Графічний дизайн», можемо підкреслити ефективну роботу з підготовки студентів до участі в конкурсах. Це засвідчують численні студентські нагороди, дипломи та відзнаки учасників.

У 2008 р. випускники Закарпатського художнього інституту активно включилися в сучасний мистецький процес, продемонструвавши результати здобутих вмінь на публічному захисті дипломних робіт. У виборі тем дипломних проектів випускники «бакалаври» спеціальності «Дизайн» проявили оригінальність та винахідливість. Так, Рената Мельник обрала техніку колаж для ілюстрування української народної казки про «Рукавичку» (іл. 1), Інна Осадча розробила рекламний проспект видань творів Оксани Забужко (іл. 2), де також використала техніку колажа як засобу художнього оформлення видання. Емма Тремба (Олексик) обрала творчість Лідії Повх – відомої авторки поетичних збірок для дітей, де у створенні образів дитячої книжечки «Ішла коза з саду» вдало застосувала комп'ютерну графіку (іл. 3). Свій вибір на користь книги зробила і Корнелія Коляджин (Ілюк), яка розробила дизайн та художнє оформлення до збірки поезії молоді письменниці Олесі Ребрик «А4» (іл. 4). Дослідницьку тему дипломного проектування обрала Інга Ковалевська (Супрунюк), яка розробила серію календарів «Брами замкової гори». Оригінально представили пропозицію рекламної продукції джинсового одягу «Техас» (іл. 5) Євген Туров та Світлана Куртан, яка створила серію рекламних плакатів для фірми ортопедичного взуття «Sanita» (іл. 6).

Згодом у 2009 році дослідницький та аналітичний підхід до вибору тем проявили ті випускники, які вирішили продовжити навчання в Закарпатському художньому інституті та отримати освітньо-кваліфікаційний рівень «Спеціаліст» за спеціальністю «Графічний дизайн». Вихованці Н. С. Пономаренко довели спроможність якісно і гідно представляти свій відділ та в подальшому популяризувати вуз. Так, дипломниця Корнелія Коляджин (Ілюк) пред-

Іл. 5

Іл. 6

Іл. 7

ставила дипломний проект «Золота доба закарпатської культури» з серією плакатів, присвячених 200-літтю з часу смерті Андрія Бачинського (14.11.1732 - 19.12.1809) – греко-католицького церковного діяча, публіциста, просвітителя, Мукачівського єпископа у 1772-1809 рр.) [3: 207]. Це вагома постать в історії Закарпаття, з ім'ям якої пов'язують не тільки церковне відродження краю, а й культурний ренесанс. Автор вміло поєднала ключові складові діяльності єпископа, зокрема, єпархію; собор; молитву; книгу; владу, та наповнила їх змістовими акцентами. У проекті дипломниця спробувала сучасною мовою, зберігаючи сакральність події, нагадати та розкрити постать Андрія Бачинського (іл. 7).

Дипломний проект «Наздоганяючи минуле» Інги Ковалевської (Супрунюк) став своєрідною реакцією на проблему руйнування дерев'яних храмів. У представленій роботі авторка намагалася показати погляд сучасної людини на теперішній стан сакральної архітектури XVII-XVIII ст., остання, на жаль, сьогодні перебуває в часі нищення. Застосовуючи

Іл. 8

Іл. 9

фотозйомку, дипломниця намагалась якнайяскравіше зафіксувати зміни, яких зазнали споруди від втручання людини як у радянські часи, так і за часів незалежної України. Дизайнер навмисно уник-

нула документальності у фотографіях та спробувала віднайти нестандартну подачу, а також створила оригінальний макет видання. Робота побудована на співставленні погляду автора та чеських фотографів-дослідників 1920-х років – Ф. Заплетала та Б. Вавроушека. У ході роботи студентка опрацювала велику кількість цікавого фотоматеріалу, багато історичних фактів та художньо-конструктивних характеристик споруд. У результаті вийшов оригінальний набір буклетів, присвячених дерев'яним церквам Закарпаття (іл. 8).

Світлана Куртан обрала важливу постать в українській літературі XX століття – Богдана-Ігоря Антонича та розробила проект видання для бібліофілів «Дім за зорею». Щоб передати атмосферу віршів, нестандартно осмислила його тексти, знайшла оригінальну дизайнерську мову подачі тексту і зображального ряду. Авторка спробувала створити таку книгу, яка б не тільки відповідала поезії Антонича, а й передавала її дух, насичений життям, різноманітними емоціями, мріями та переживаннями. Проект є своєрідним експериментом, втіленим у діалозі двох різних світів – графіки та поезії. Синтез поезії та візуальної графічної мови створило якісний продукт – сучасну українську книгу.

Проект дипломної роботи на тему «Серія соціальних плакатів "Не спи, моя рідна земля"» запропонувала Інна Осадча. Проект виконаний в техніці колаж. Створений на поєднанні патріотичних гасел «Не соромся своєї країни...», «Визнай героїв...», «Вірю в майбутнє твоє...», скульптури та вуличних графіті. У єдиному композиційному полі вони демонструють шалену енергію – відчайдушність, прагнення до змін на краще та любов до рідної землі (іл. 9).

Кожна тема, кожен проект – це шана до минулого та сьогодення, їхня культурологічна складова, суспільно важливі об'єкти та відомі постаті. Дипломні проекти побудовані на основі ретельного вивчення та аналізу обраної теми, розробкою образу, який є кінцевим результатом творчої навчальної роботи.

Усі дипломні проекти були високо оцінені представниками державної комісії, до складу якої входили Андрій Володимирович Чебикін – ректор Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури (з 1989 року), президент Національної академії мистецтв України (з 1997 року); Микола Іванович Яковлев – дійсний член (академік) Національної академії мистецтв, доктор технічних наук, професор; Андрій Андрійович Бокотей – ректор Львівської національної академії мистецтв, професор. Екзаменаційна комісія відзначила насамперед високий рівень фахової підготовки випускників.

Розвитку наукового вектору закладу сприяло проведення щорічної Міжнародної науково-практичної конференції «Ерделівські читання», яка з 2009 року тиражує «Науковий вісник Закарпатського художнього інституту».

Публікація статей дослідників у галузі педагогіки, дизайну, мистецтвознавства та художньої освіти відкриває невідомі сторінки мистецтва Закарпаття, що активізує увагу на діяльності ВНЗ та популяризує його серед населення.

Позитивною була підтримка у розвитку закладу різних рівнів державних структур області та міста. До збереження традицій закарпатської художньої школи долучились і мистецька еліта та приватні установи. Завдяки тісній співпраці Закарпатський художній інститут має можливість направляти своїх студентів відділу «Графічний дизайн» на виробничу практику до рекламних агенств та приватних видавництв м. Ужгорода та області. Серед них відомі у краї видавництва: «Гражда», «Ліра», «Мистецька лінія», «Іва» та ін., а також приватні установи, які видають не тільки книжково-журнальні проекти, але й інші види друкованої рекламної продукції: плакати, афіші, листівки, буклети, календарі і т. п.

Студенти охоче проходять проектно-конструкторську практику, де закріплюють набуті теоретичні, практичні знання та навички. Під час практики відбувається знайомство студента з сучасним виробництвом, його організацією та знаряддями праці майбутньої професії дизайнера-графіка. Виконуючи конкретні виробничі завдання в діючих ринкових умовах, студент набуває досвіду активної самостійної діяльності, що виховує в нього розуміння потреби постійного поновлення фахових знань та застосування їх у своїй праці.

Сьогодні одним із найважливіших напрямів діяльності інституту є не тільки підготовка високопрофесійних митців та дизайнерів-графіків, а й готовність молоді до самореалізації в професійній діяльності. У цьому майбутнім фахівцям допомагають педагоги. Завдяки індивідуальному підходу викладачів у процесі навчання студент здобуває не лише навички професійної презентації творів, але й вивчає технологічний процес. Розуміння цих складових у подальшому полегшує його роботу та збільшує можливості для успішного працевлаштування.

Підтвердженням цього є творча та наукова реалізація перших випускників-спеціалістів відділу «Графічний дизайн». Одразу після захисту дипломних проектів, частина випускників продовжила навчання. Зокрема, Корнелія Коляджин (Ілюк) вступила до Львівської академії друкарства, у Львівській національній академії мистецтв продовжили навчання Інга Супрунюк (Ковалевська) та Світлана Куртан. Решта студентів залишилися працювати в місцях проходження практики та інших приватних структурах, які займаються рекламно-видавничою діяльністю в Ужгороді, Мукачеві, інших містах Закарпатської області.

На сьогодні випускники «бакалаври» (2008) та перші випускники Закарпатського художнього інституту освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» (2009) працюють у сфері графіки, живопису, дизайну, комп'ютерної графіки, займаються викладацькою та науковою роботою. Зокрема, Емма Тремба (Олексик) працює в сфері дизайну інтер'єру та живопису. Учасниця різноманітних пленерів та групових виставок Інна Осадча працює у Виноградівському районному центрі позашкільної роботи, де веде гуртки малювання. Молода художниця бере активну участь в обласних виставках та є членом творчої спілки «Севлюш арт» (м. Виногра-

дів), шукає себе в нових напрямках аерографії та пірографії. Рената Мельник та Туров Євген працюють дизайнерами в рекламних агентствах м. Мукачева. Корнелія Коляджин (Ілюк) займається ілюстрацією та дизайном книжково-журнальних видань. Активно співпрацює з приватним видавництвом «Гражда», де вже встигла оформити каталоги митців Закарпаття, поетичні збірки письменників краю. Інга Ковалевська (Супрунюк) продовжує займатись у сфері графіки та дизайну.

Висновки та перспективи. Такий показник творчої реалізації є надзвичайно важливий, адже вказує на те, що є потреба в кваліфікованих фахівцях. Можемо зауважити, що 10 років активної діяльності вищого художнього навчального закладу на Закарпатті не минули марно. У 2013-му році Закарпатський художній інститут потрапив у Топ-10 кращих вузів України. Інститут продовжує розвиватись, збільшує матеріально-технічну базу та має в планах розширити перелік нових спеціальностей. Викладацький склад поповнюється новими викладачами, зокрема, з числа колишніх студентів. Педагоги здобувають нові вчені ступені, беруть участь у наукових конференціях у галузі педагогіки, дизайну, мистецтвознавства та художньої освіти. Всі ці показники роботи цілого колективу та зокрема відділення «Графічного дизайну» свідчать про те, що ЗХІ міцно закріпився в рейтингу вищих навчальних закладів, які готують фахівців мистецького напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Від Художньо-промислового училища до Закарпатського художнього інституту / Упорядник Кіак М. Ю., передмова Небесника Івана Івановича. – Ужгород: Гражда, 2006. – 176 с: іл.
2. Книга протоколів засідань ДЕКУ по захисту дипломних робіт студентів ОКР «бакалавр» та «спеціаліст» Закарпатського художнього інституту.
3. Стеблій Ф. І. Бачинський Андрій Федорович // Енциклопедія історії України: Том 1: А–В / Редколегія: В. А. Смолій (голова) та інші. НАН України. Інститут історії України. – Київ: Наукова думка, 2003. – 688 с.: іл.